

TEMA

Tekst: Berit Lypart, Cand. Scient. i biologi og medredaktør på Miljøsk.
 Foto: Tina Rasmussen, Lille Vildmosecentret og Cees van Roeden
 Illustration: Tony Hoffmann

VILDSVINET

– DILEMMAET I DANSK NATUR

Vildsvinet er en hjemmehørende art i Danmark, men vi holder dem aktivt ude af landet blandt andet på grund af frygten for, at de skal smitte tamsvin med klassisk svinepest. Hvis vi tillader en bestand af fritlevende vildsvin, kan de dog få en markant positiv effekt på den danske natur. Løsningen kunne være landskabsplanlægning, der tilgodeser både natur og svineindustri.

Vildsvinet var engang en del af den danske natur. Allerede i stenalderen var vildsvinet et vigtigt jagtobjekt, men jagten tyndede langsomt ud i bestanden, og i begyndelsen af 1800-tallet forsvandt det sidste vildsvin fra Danmark. Vildsvin indvandrer med mellemrum fra Tyskland, men i Danmark er vildsvin uønskede, og derfor skydes indvandrede dyr i jagttiden, så en bestand ikke får mulighed for at etablere sig. Hovedårsagen til dette er frygten for klassisk svinepest.

Frygten for svinepest

Danmark er verdens største eksportør af svinekød. Vi eksporterer 84 % af svineproduktionen, og eksporten indbragte i 2006 28,7 mia. kr. brutto. Klassisk

svinepest er en smitsom virusinfektion, der kan ramme alle typer svin, og sygdomsudbrud i svineproduktionen medfører eksportforbud med omfattende økonomiske konsekvenser til følge. Svineindustrien frygter, at en fritlevende bestand af vildsvin vil øge risikoen for, at tamsvin bliver smittede. Sidste udbrud af svinepest i Danmark var i 1933, og i svineindustrien har en række tiltag som streng importpolitik og forbud mod fodring med ubehandlede madrester nedbragt risikoen for nye udbrud, så den i dag betegnes som lav.

I 2005 udkom så rapporten "Classical swine fever and wild boar in Denmark: A risk analysis". Rapporten analyserede risikoen for udbrud af klassisk svinepest i Danmark ved en fritlevende bestand af

vildsvin i landet, og konklusionen var, at risikoen kun steg en smule fra det nuværende meget lave niveau. Trods dette resultat mener svineindustrien stadig, at vildsvin udgør en uacceptabel risiko konsekvenserne taget i betragtning, og den daværende Familie- og Forbrugerminister Lars Barfoed afviste i september 2006 at ændre politikken på området.

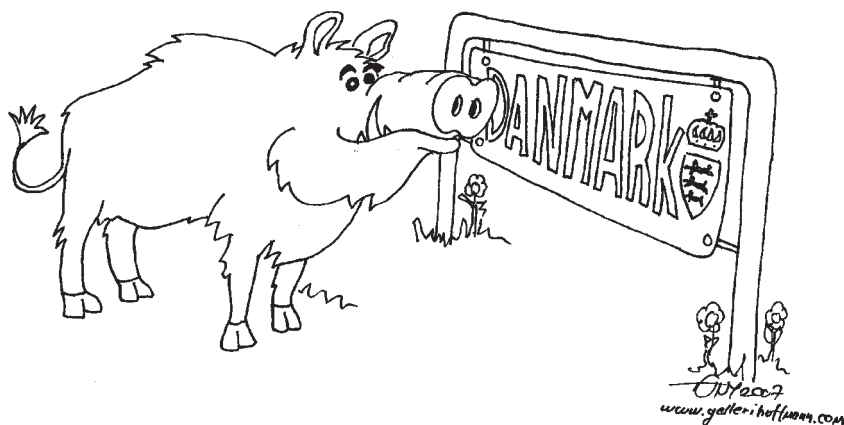
Vildsvin som jordfræser

Når vildsvinenes sag alligevel udkæmpes af blandt andet Danmarks Naturfredningsforening, er det først og fremmest fordi, vildsvin som nævnt er en hjemmehørende art i Danmark, og endda selv kan genindvandre fra Tyskland. En anden væsentlig årsag er vildsvins

indflydelse på den biologiske mangfoldighed hos planterne. Vildsvin påvirker deres omgivelser, når de søler i mudder, gubber sig op ad træerne, tramper på vegetationen og bygger reder, men den væsentligste påvirkning er sandsynligvis vildsvinenes oprodning af jorden i deres søgen efter føde. Vildsvin foretrækker at rode i fugtig jord i løvskoven forår og efterår, hvorved noget af den eksisterende vegetation fjernes eller ødelægges. Den forstyrrelse, fjernelsen af vegetation fra et område udgør, giver plads til koloniserende og mere konkurrencesvage plantearter. Over tid vil de koloniserende arter blive ekskluderet til fordel for mere konkurrencesterke arter, som ender med at lukke feltet og danne klimakssamfund. De konkurrerende arter indvandrer fra områdets yderkant, og hastigheden, hvormed de konkurrencesvage arter ekskluderes, afhænger derfor af områdets omkreds.

En anden faktor, der spiller ind, er oprodningsfrekvensen, som hænger sammen med populationstætheden af vildsvin. Vildsvin roder ofte de samme steder med nogle års mellemrum, og da forstyrrelse hæmmer eksklusionen af mindre konkurrencedygtige arter, betyder det, at de konkurrerende arter ikke når at etablere sig, hvis oprodningsfrekvensen er høj, og de koloniserende

arter derfor forbliver på stedet. Er forstyrrelsesfrekvensen derimod lav, er det omvendt.

Det er derfor sandsynligt, at den højeste planteartsdiversitet opnås ved en intermediær forstyrrelsesfrekvens, men det er både usikkert, hvilken frekvens der på et givent habitat kan betegnes som intermediær og hvilken populationstæthed af vildsvin, der hænger sammen med denne intermediære forstyrrelsesfrekvens. Det er dog sikkert, at vildsvin på denne måde skaber spiringsbede for vilde planter, hvorved der kan ske en ændring fra klimakssamfund til en vegetation, hvor flere udviklingsstadier optræder som mosaikker i skoven og derved påvirker vildsvin plantebiodiversiteten positivt.

Bøgetræer spirer

Vildsvinenes oprodning af skovbunden kan endvidere have en positiv indflydelse på træers naturlige selvforyngelse, fordi olden ved oprodning graves ned i mineraljorden, hvor muligheden for rodfæstelse er større. Dette gælder specielt for bøg, hvor forsøg har vist en væsentlig forøgelse i antallet af spirer i oprodede områder sammenlignet med uberørte områder. I 2002 blev det besluttet at omlægge de danske statsskove til naturnær skovdrift med større modstandsdygtighed overfor stormfald og klimaforandringer. I naturnær skovdrift benyttes ingen eller kun ringe jordbearbejdning ved fornyelse, og den rette bestandstæthed af vildsvin kan derfor spille en positiv rolle

med deres oprodning som stimulans for den naturlige selvforyngelse.

Truede planter kan li' vildsvin

Sjældne og truede plantearter kan tilsyneladende også påvirkes positivt af vildsvin. I Tofte Skov, som har haft en indhegnet bestand af vildsvin siden 1926, spirer eksempelvis Bakkegøge-

lilje, som karakteriseres som næsten truet på den danske rødliste. Også Engblomme, som er meget sjælden, findes på et stabilt niveau i Tofte Skov, og som et af de eneste steder i landet er den rødlistede og stærkt truede Småfrugtet Vandstjerne meget udbredt. Derudover vokser de sjældne Kongebregner i området, selvom vildsvinene fouragerer på rodstocken.

Vildsvin kan skade afgrøder

Vildsvin kan altså have en række fordele for naturen men kan samtidig være en ulempe for landbruget. Udover at øge smitterisikoen for klassisk svinepest samt for flere andre svinesygdomme kan en bestand af fritlevende vildsvin have negative konsekvenser for landmænd med dyrkede marker i nærheden af vildsvinehabitaten. Vildsvin lever hovedsageligt af vegetabilisk føde. Deres favoritføde er olden, men de fouragerer også på løg, frugter og andet. Markskader forekommer, når vildsvinene fouragerer på afgrøderne på marken, når de roder op i jorden i deres søgen efter for eksempel rødder eller i form af nedtrampning af afgrøder.

Skaderne er ujævnt fordelt, således at arealer i nærheden af skov med en bestand af vildsvin og/eller arealer med attraktive afgrøder som ærter, majs og kartofler er mere udsatte end andre landbrugsområder. Det betyder, at omfanget af skader kan være meget lille i forhold til det samlede landbrugsareal samtidig med, at omfanget er omfattende hos enkelte landmænd, som der er eksempler på i Sverige. I Danmark findes der ingen kompensationsordninger for markskader forårsaget af vildt, men i lande som Holland og Tyskland finansieres kompensationsordninger til hel eller delvis dækning af skader fra vildsvin via jagtindtægter.

Ud med konflikterne – ind med naturen

Konflikterne mellem landbrug og svineindustri på den ene side og naturen med bestande af fritlevende vildsvin på den anden betyder, at vi i dag udrydder

en del af den danske natur frem for at give den plads og i stedet forsøge at udrydde konflikterne. Der er flere løsningsmuligheder, som kunne undersøges nærmere. Grundig og langsigtet landskabsplanlægning er en af dem. Eksempelvis befinder hovedparten af de danske tamsvin sig i lukkede stalde, og problemer med svinepest og andre sygdomme begrænser sig altså til besætninger med fritgående svin, som udgør 4 % af besætningerne i Danmark. På nuværende tidspunkt er besætninger med fritgående svin spredt ud over hele landet. Planlægning kunne være med til at sikre, at fritlevende vildsvin og fritgående tamsvinsbesætninger adskilles geografisk.

Ligeledes kunne en kombination af geografisk adskillelse, lokalt samarbejde mellem jordbrugere og jægere samt evt. kunstig fodring være med til at minimere omfanget af markskader, og jagtindtægter kunne være med til at dække økonomiske kompensationsomkostninger til ramte jordbrugere.

Hvis fritlevende vildsvin fik plads i Danmark ville de være med til at øge biodiversiteten for floraen og muligvis også for faunaen, forudsat at antallet af svin ikke overstiger områdets bæreevne. Men hvor der er (politisk) uvilje, er der ingen vej, og det betyder, at vildsvin fortsat skydes ved den dansk/tyske grænse.

BOKS

Artiklen er skrevet på baggrund af Berit Lyparts speciale "Vildsvin i Danmark – pro et contra" (Københavns Universitet, 2007) hvor komplet kildeliste forefindes. Specialet vil være tilgængeligt elektronisk på Miljøsk's hjemmeside.

Rapporten "Classical swine fever and wild boar in Denmark: A risk analysis" er tilgængelig på www.vet.dtu.dk under publikationer.

